

До спеціалізованої вченої ради Д 11.170.02
Державної установи
«Інститут економіко-правових досліджень
імені В. К. Макутова НАН України»
бульвар Тараса Шевченка, 60, м. Київ

ВІДГУК

**офіційного опонента Ю.Є. Атаманової на дисертацію у формі монографії
Т. С. Гудіми «Господарсько-правове забезпечення реалізації грошово-
кредитної політики держави на засадах сталого розвитку», подану на
здобуття наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю
12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право**

Актуальність теми дослідження

Актуальність теми дослідження ґрунтується на швидких змінах в економічній та фінансовій системах держави за останні п'ять років. Після подій в 2014 році, наслідками яких стала втрата Україною контролю над частиною своїх територій, активізація міграційних процесів всередині країни та виїзд громадян за кордон, дестабілізація економічної ситуації, перед банківською системою держави постало завдання зупинення економічної кризи, повернення до прогнозованих темпів інфляції, визначення методів для економічного зростання. Додатково масова ліквідація банків протягом 2014-2017 мала значний негативний вплив на довіру населення до банківської та фінансової системи держави, що зумовило зменшення від них депозитних надходжень та відповідно ускладнило умови кредитування.

Починаючи з 2017 року, Національним банком України (надалі – НБУ) було визначено монетарний режим інфляційного таргетування як визначальний метод для досягнення та забезпечення цінової стабільності на виконання його основної функції, передбаченої Конституцією України та Законом України «Про Національний банк України», – забезпечення стабільності грошової одиниці України.

У той же час та економічна ситуація, яка склалася в Україні протягом 2014-2019 років, виявила недостатність цього інструментарію для реального покращення життя населення. А у 2020 році додалися нові ризики, зумовлені глобальною пандемією коронавірусної хвороби COVID-19.

Зазначені процеси викрили певним чином однобокий підхід НБУ до розуміння своїх головних функцій та відповідно обраних методів їх виконання, оскільки цінова стабільність неможлива або її забезпечення ускладнюється за відсутності фінансової стабільності та певного економічного зростання, що зумовлено нерозривною пов'язаністю, взаємообумовленістю і інтерактивною взаємодією всіх параметрів економічної системи.

Безумовно, інфляційне таргетування та мета цінової стабільності має залишитися важливою складовою у діяльності НБУ, але урахуваючи рецесію економічної системи в 2020 та нові ризики, які проявились протягом 2019-2020 років, актуалізується необхідність формування та реалізації грошово-економічної політики держави на засадах сталого розвитку, оскільки сама по собі стабільність національної валюти не відбиває та не гарантує соціальної стабільності та фінансової захищеності населення України.

Обраний дисертанткою підхід до дослідження господарсько-правового забезпечення реалізації грошово-кредитної політики держави на засадах сталого розвитку відповідає 17 цілям стійкого розвитку та 169 задачам до 2030, які сформульовані ООН як відповідь на головні виклики сучасного світу: подолання бідності, зміна клімату, погіршення екології, безробіття та ін. Для їх досягнення визнана необхідність взаємодії влади, бізнесу та громадськості.

З урахування наведеного, слід підтримати актуальність обраної Т. С. Гудімою теми дисертаційного дослідження, метою якого визначено побудову цілісної, науково обґрунтованої концепції модернізації правового забезпечення реалізації грошово-кредитної політики держави на засадах сталого розвитку.

Завдання дослідження, які дисертанткою поставлено для досягнення вказаної мети, є системними та структурно послідовними. Серед них особливо

слід звернути увагу на такі, як здійснити дослідження правового господарського порядку як основи реалізації грошово-кредитної політики держави; проаналізувати і виявити дискусійні аспекти правового статусу НБУ як суб'єкта, що реалізує грошово-кредитну політику держави, обґрунтувати пропозиції щодо уточнення механізму реалізації юридичної відповідальності НБУ; визначити правові засади взаємодії НБУ з органами державної влади, в тому числі органами судової влади, у процесі реалізації грошово-кредитної політики держави; дослідити і визначити особливості взаємодії грошово-кредитної та макропруденційної політики держави у контексті досягнення цілей сталого розвитку; визначити екологічні та соціальні детермінанти реалізації грошово-кредитної політики держави в контексті сталого розвитку.

Визначена Т. С. Гудімою структура дисертаційного дослідження відбиває та сприяє виконанню поставлених завдань, є логічною та побудована від загально-правових теоретичних питань грошово-кредитної політики (особливості, засади, принципи, цілі) до аналізу конкретних питань правового механізму її реалізації для забезпечення сталого розвитку держави.

Дисертаційне дослідження Т. С. Гудіми проведено відповідно до планів науково-дослідних робіт Державної установи «Інститут економіко-правових досліджень імені В. К. Макутова Національної академії наук України» за темами: «Правова модель сталого розвитку України» (ДР № 0119U101590), «Концепція сталого розвитку як основа формування сучасної грошово-кредитної політики держави» (ДР № 0119U102374), «Правове забезпечення дотримання соціально-економічних прав людини на засадах ідеології нової якості життя» (ДР № 0120U101812), «Модернізація господарського законодавства як передумова сталого розвитку України» (ДР № 0117U002308), «Дотримання принципу справедливості як основи захисту соціально-економічних прав внутрішньо переміщених осіб» (ДР № 0119U103435). Слід відзначити, що дисертантка брала участь у зазначених дослідженнях як співвиконавець в частині питань формування та реалізації грошово-кредитної політики держави, включаючи її соціально-

економічні детермінанти, на засадах сталого розвитку.

Новизна результатів наукового дослідження

Вдаючись до вирішення поставленого комплексного завдання Т. С. Гудімою, ураховуючи зміни у векторах соціального та економічного розвитку в державі та світі, запропоновано нові теоретико-прикладні положення концепції модернізації правового забезпечення грошово-кредитної політики держави на засадах сталого розвитку.

Використовуючи загальнонаукові та спеціальні методи пізнання (формально-логічний, історичний, системно-структурний, порівняльно-правовий, аналітико-синтетичний, логіко-юридичний), дисертанткою сформульовано на належному науковому рівні нові теоретичні положення, висновки та пропозиції, більшість яких заслуговує підтримки та позитивної оцінки.

З самого початку дослідження дисертантка звертає увагу на цікаву термінологічну нечіткість, яка може мати принципово зворотні практичні результати. Так, нею зазначається змістовна різниця між поняттями «економічне зростання» та «економічний розвиток». Якщо перше, зазвичай передбачає збільшення масштабу економіки в її вартісному та натуральному вимірі, то друге пов'язане із якістю життя населення, конкурентоспроможністю економіки, індексом економічної свободи (с.с. 17-18 монографії). Виходячи з засад сталого розвитку, які дисертантка обрала для свого дослідження як вихідні засади подальшого економічного розвитку в цілому, включаючи грошово-кредитний напрям, слід визнати вдалою пропозицію встановити на законодавчому рівні пріоритет «сталого економічного розвитку» над «стійким економічним зростанням» в якості стратегічної мети такої політики із забезпеченням її кореляції з екологічними та соціальними показниками сталого розвитку України (с. 5 автореферату).

Слід визнати вдалим дослідження Т. С. Гудіми в частині доопрацювання змістовного наповнення поняття «правовий господарський порядок», що має

бути основою формування різних напрямів економічної політики. Наукові пошуки цього питання привели дисертантку до аналізу підходів німецької школи ордолібералізму (представники – В. Ойкен, Ф. Бьом, В. Рьопке, А. Рюстов, Л. Мікш) до функціонування соціальної ринкової економіки (с.с.27-35 монографії). Визначені В. Ойкеном вісім конститутивних і чотири регулюючих принципів функціонування соціальної ринкової економіки дозволили дисертантці зробити вагомі пропозиції щодо оновлення змісту категорії «правовий господарський порядок» та актуалізувати її використання як основи формування економічної політики держави в цілому та грошово-економічної політики зокрема (с.с. 8-9, с. 22 автореферату).

У продовження аналізу правової основи формування грошово-кредитної політики дисертанткою приділено увагу принципам вказаного напрямку економічної політики та справедливо здійснено їх поділ на загальні та спеціальні (с. 48 монографії, с. 8 автореферату). Слід звернути увагу та погодитися з думкою авторки, що запропонований нею перелік принципів грошово-кредитної політики не може бути вичерпним, адже останні постійно змінюються та вдосконалюються разом із трансформаціями у суспільстві (с. 48 монографії).

За результатами детального вивчення системи напрямків економічної політики та співвідношення грошово-кредитної та валютної політик Т. С. Гудімою зроблено обґрунтований та практично виправданий висновок-пропозицію щодо недоцільності виділення валютної політики як окремого напрямку економічної політики, оскільки поняття «грошово-кредитна політика» охоплює також і підтримку стабільності валютного курсу, а реалізація валютної, як і грошово-кредитної політики, покладається на одного й того ж суб'єкта – НБУ (с. 22 автореферату).

Відразу привертає увагу й інший напрямок дослідження економічної політики, який проведено дисертанткою. Т. С. Гудіма провела порівняльне дослідження грошово-кредитного та макропруденційного напрямів економічної політики та прийшла до переконливих висновків, які

заслуговують на схвалення. Зокрема, авторкою визначено співвідношення макропруденційної та грошово-кредитної політики держави як окремих напрямів економічної політики на підставі їх порівняння за різними критеріями (метою, засобами, суб'єктами, дієвістю в період фінансової нестабільності (кризи) та зроблено висновок про доцільність поєднання реалізації грошово-кредитної та макропруденційної політики в межах повноважень одного суб'єкта – НБУ (с. 6, 22 автореферату). Влучне порівняння вказаних напрямів економічної політики зроблено дисертанткою: «якщо грошово-кредитна політика відповідає за ефективний розподіл коштів між усіма ланками економічної системи, то макропруденційна політика здатна спрямувати його (розподіл) відповідно до екологічних принципів сталого розвитку» (с. 185 монографії).

На виключно позитивну оцінку заслуговує проведений Т. С Гудімою аналіз особливостей випуску цифрової валюти центральним банком держави та потенційного впливу цифрової валюти на грошово-кредитну політику України. Дослідження такої проблеми є на часі. Дисертантка, ураховуючи характеристики криптовалют, зокрема, децентралізації та високого рівня конфіденційності (с. 148 монографії), пропонує запровадити часткову анонімність цифрової валюти центрального банку при здійсненні розрахунків (наприклад, на відповідний розмір платежу), що дозволить підвищити її конкурентоспроможність порівняно з криптовалютами (с.с. 162-163 монографії, с. 24 автореферату).

Вагомим здобутком дисертантки слід визнати виявлення та формулювання екологічних та соціальних детермінант реалізації грошово-кредитної політики держави, які невід'ємні складові концепції «сталого розвитку», але які фактично не враховуються при її розробленні та реалізації (розділи 4.2 та 4.3 монографії). Авторкою резонно зроблено висновок, що застосування екологічних критеріїв під час традиційного кредитування, банківської діяльності, діяльності центрального банку (в тому числі реалізації грошово-кредитної та макропруденційної політики) сприяє збільшенню не

тільки кількості екологічно відповідальних банків, а й екологічно відповідальних підприємств (с. 214 монографії). Центральні банки, відповідно, повинні відігравати ключову роль у розподілі ресурсів для «зеленого» кредитування, зокрема, завдяки використанню таких засобів, як відсоткова політика, визначення та регулювання норм щодо капіталу і обов'язкових резервів (с. 215 монографії).

Щодо соціальних детермінант грошово-кредитної політики держави, Т. С. Гудімою з'ясовано, що сучасна грошово-кредитна політика характеризується порушенням принципу соціальної справедливості та економічної ефективності. Авторкою вірно зазначено, що перехід на режим інфляційного таргетування, підвищення облікової ставки центрального банку та висока дохідність державних цінних паперів завдають дестабілізуючого впливу на суспільний господарський порядок і сприяють несправедливому перерозподілу, що проявляється в скороченні кредитування, розвитку виробництва, робочих місць, в посиленні міграційних процесів, поглибленні процесів нерівності в країні та тиском на інфляцію (с. 241 монографії).

З цих позицій слід погодитися з пропозиціями дисертантки щодо необхідних напрямів модернізації правового забезпечення грошово-кредитної та макропруденційної політики держави на засадах сталого розвитку, а саме:

- 1) сприяння інституціональним перетворенням у фінансовій системі країни;
- 2) стимулювання фінансових інвестицій в екологічно безпечне, низьковуглецеве виробництво;
- 3) створення системи управління екологічними, кліматичними та соціальними ризиками, оцінки їхнього впливу на фінансову стабільність, а також розробки і впровадження заходів грошово-кредитної та макропруденційної політики, спрямованих на їх пом'якшення і попередження;
- 4) стимулювання розкриття інформації, пов'язаної з екологічними, кліматичними та соціальними ризиками у сфері банківських та фінансових послуг;
- 5) забезпечення обігу грошових коштів на засадах принципу соціальної справедливості.

Таким чином, в результаті проведеного дослідження Т. С. Гудімою

отримано вагомі для науки господарського права наукові положення та висновки теоретичного, законотворчого і практичного характеру, що докладно обґрунтовані та викладені у дисертаційній роботі.

Достовірність та обґрунтованість результатів дослідження

Результати дисертаційного дослідження Т. С. Гудіми підтверджується застосуванням загальнонаукових та спеціальних методів наукового дослідження, використанням широкої джерельної бази, в тому числі чинних нормативно-правових актів у сфері формування та реалізації грошово-кредитної політики, спеціальної літератури з тематики дослідження, включаючи іноземної (всього 503 найменування використаних джерел). Завдяки цим факторам авторка дійшла до нових власних висновків щодо напрямків удосконалення грошово-кредитної політики держави, здійснила удосконалення чи доопрацювання тих положень, які вже висловлювалися або є прийнятими у науці господарського права (зокрема, щодо змістовного наповнення категорії «правовий господарських порядок», рівня незалежності НБУ, його взаємодії з Урядом України, відповідальності), сформулювала цінні пропозиції для чинного законодавства до модернізації правового забезпечення грошово-кредитної та макропруденційної політики держави на засадах сталого розвитку.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертації, є достовірними, зроблені у результаті власного наукового пошуку, аналізу та обґрунтування. При проведенні дослідження та оформленні наукової роботи Т. С. Гудімою продемонстровано високий рівень викладу матеріалу, вміння аргументувати власну позицію, визначати законодавчі недоліки, прогалини та розробляти пропозиції щодо їх усунення. Стиль викладення результатів опрацювання є високопрофесійним. Наукові результати, за якими дисертантка захистила кандидатську дисертацію, не виносяться на захист докторської дисертації.

Теоретичне та практичне значення одержаних результатів

Висновки, наукові положення, рекомендації, які зроблені Т. С. Гудімою за результатами проведеного дослідження, становлять собою певний внесок у теорію господарського права, зокрема, щодо правового господарського порядку, формування та реалізації напрямів економічної політики держави в цілому та грошово-кредитної зокрема, який надалі може бути використаний у різних сферах діяльності людини: у науково-дослідницькій сфері з питань господарсько-правових засобів та державної економічної політики, у нормотворчій діяльності у процесі підготовки та удосконалення законодавства у сфері реалізації грошово-кредитної політики України, а також у навчальному процесі під час викладання курсів «Господарське право», «Інвестиційне право», «Банківське право».

Зазначене теоретичне та практичне значення результатів дослідження Т. С. Гудіми підтверджується довідками, які надійшли від комітетів Верховної Ради України (довідка від 29.09.2020 р. № 81д9/9-2020/171311 та довідка від 07.09.2020 р. № 81д9/9-2020/157003), Всеукраїнської асоціації фінансових компаній (довідка від 11.12.2020 р. № 275), ПАТ «Банк Восток» (довідка від 10 вересня 2020 р. № 28ц/0110), Донецького національного університету імені Василя Стуса (довідка від 11 вересня 2020 р. № 336/01-13/01.1.3), Навчально-наукового гуманітарного інституту Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського (довідка від 14 вересня 2020 р. № 146/247).

Зауваження щодо змісту дисертації

Позитивно в цілому оцінюючи зміст дисертаційного дослідження та автореферату Т. С. Гудіми «Господарсько-правове забезпечення реалізації грошово-кредитної політики держави на засадах сталого розвитку», разом з тим слід звернути увагу на ті положення роботи, які є дискусійними й потребують додаткової аргументації або спеціальних пояснень дисертантки під час захисту:

1. Авторка дійшла до висновку, що індикатором оцінки ефективності реалізації грошово-кредитної політики держави є ступінь досягнення цілей сталого розвитку, що має отримати вияв у встановленні на законодавчому рівні пріоритету «сталого економічного розвитку» над «стійким економічним зростанням» в якості стратегічної мети такої політики із забезпеченням її кореляції з екологічними та соціальними показниками сталого розвитку України (с. 5 автореферату). Елементи сталості мають «пронизувати» всі напрями економічної політики й реалізовуватися в органічному поєднанні із соціальною та екологічною політикою. Адже триєдиний зв'язок цих складових є засадничою характеристикою концепції сталого розвитку (с. 21 монографії).

Погоджуючись з обраним підходом дисертантки, залишилось невизначеним, за якими конкретними критеріями або індикаторами має визначатися ступінь ефективності реалізації грошово-кредитної політики засадам сталого розвитку, якщо рівень інфляції, облікова ставка та ін. не є надійними та/або достатніми показниками.

Вбачається, визначення цього питання буде корисним при розробленні Основних засад грошово-кредитної політики, оскільки можуть бути включені вагомі для досягнення мети сталого розвитку нові або додаткові показники. Хотілося б дізнатися думки авторки з цього приводу.

2. Дисертантка важливе значення надає основним функціям НБУ, якими визначає сприяння фінансовій стабільності та забезпечення стабільності грошової одиниці України, та робить пропозицію змінити пріоритетність функцій НБУ в кризовий період. Зокрема, в кризовий період, на думку дисертантки, НБУ має у першочерговому порядку сприяти фінансовій стабільності, в тому числі стабільності банківської системи.

У той же час відповідно до формулювань ст. 6 Закону України «Про Національний банк України», крім забезпечення стабільності грошової одиниці України, як пріоритетної цілі номер один, визначено другою за пріоритетністю ціллю сприяння фінансовій стабільності, а третьою ціллю, –

сприяння додержанню стійких темпів економічного зростання та підтримка економічної політики Кабінету Міністрів України за умови, що це не перешкоджає виконанню перших двох цілей. Отже, ст. 6 Закону України «Про Національний банк України» три цілі віднесено до основних функцій НБУ, які відрізняються пріоритетністю по умовам виконання.

За такого законодавчого формулювання просте внесення змін до Конституції України та Закону України «Про Національний банк України» про те, що основними функціями НБУ є сприяння фінансовій стабільності та забезпечення стабільності грошової одиниці України, може не мати очікуваних змін у діяльності НБУ, оскільки не зміненою залишиться їх пріоритетність за конкретних економічних умов.

Однак більш важливого значення має закріплення положення про те, що всі цілі, зазначені в ст. 6 Закону України «Про Національний банк України», мають виконуватися одночасно.

У зв'язку із викладеним хотілося б дізнатися думки авторки, чому третя ціль – сприяння додержанню стійких темпів економічного зростання (або за пропозицією дисертантки «сталого економічного розвитку») – взагалі виключено нею з основних функцій НБУ за зробленою пропозицією? І бажано уточнити позицію, чи віднесено дисертанткою вказану ціль до категорії «пріоритету» відповідно до формулювання другого пункту першого рівня новини на с. 5 автореферату і, як що так, – то в чому значення такої зміни акцентів?

3. У дисертаційному дослідженні Т. С. Гудімою проведено аналіз особливостей правового статусу НБУ з виділенням ознак, притаманних за своєю правовою природою одночасно як органу влади, так і суб'єкту господарювання. Причому, як зазначено на с. 74 монографії, авторка перевагу надає характеристиці статусу НБУ як суб'єкту господарювання з делегованими повноваженнями: «...наведений вище аналіз дає підстави розглядати Національний банк України в якості суб'єкта господарювання державної форми власності (можливо, унітарного типу), який є обмеженим, на

відміну від АТ «Ощадбанк», АТ «Укресімбанк» та інших, у наданні платних послуг на банківському ринку (зокрема, не може надавати весь спектр платних послуг, характерних для комерційного банку) та якому державою делеговані відповідні повноваження управління і контролю для реалізації функцій, закріплених у статті 99 Конституції України та статтях 6 і 7 Закону України «Про Національний банк України».

Особливість правового статусу НБУ не викликає сумнівів: він поєднує функції органу державної влади та функції банківської установи. Але якщо взяти до уваги основні функції НБУ, визначені ст. 99 Конституції України та ст. 6 Закону України «Про Національний банк України», то очевидно, що первинно НБУ виконує не функції банку як суб'єкта господарювання, а саме органу державної влади з наділенням на підставі закону необхідними повноваженнями.

Вказані повноваження не можна визнати делегованими в тому сенсі, що відповідно до найбільш загального підходу делеговані повноваження припускають їх передачу від органу держави, до компетенції якого їх віднесено законом, іншому суб'єкту. Тобто визначально такі повноваження закріплено на рівні закону за одним органом державної влади та передаються іншому суб'єкту, а не просто повноваження, якими держава наділяє орган державної влади з метою виконання покладених на нього функцій, більше того на підставі Конституції України.

До особливостей делегованих повноважень можна віднести субсидіарність та додатковість їх виконання новим суб'єктом. Також відзначається добровільність виконання делегованих повноважень. Вказані особливості не властиві повноваженням НБУ, які виконуються ним як органом державної влади, зокрема на виконання грошово-кредитної політики держави.

У зв'язку із викладеним доцільно почути пояснення дисертантки щодо вказаних висновків дисертаційного дослідження.

4. Чималу увагу приділено дисертанткою питанню доцільності посилення відповідальності посадових осіб та керівництва НБУ, за результатами дослідження якого нею зроблено низку пропозицій.

На с. 112 монографії авторка пропонує доповнити ч. 4 ст.1191 Цивільного кодексу України таким абзацем: «Держава, відшкодувавши шкоду, завдану посадовою, службовою особою Національного банку України внаслідок незаконно прийнятих рішень, дій чи бездіяльності, відповідно, Національного банку України, в обов'язковому порядку здійснює зворотну вимогу до винної особи у розмірі виплаченого відшкодування (крім відшкодування виплат, пов'язаних із трудовими відносинами та відшкодуванням моральної шкоди)».

На с. 238 монографії міститься інша пропозиція дисертантки щодо закріплення на законодавчому рівні норми такого змісту: «Шкода, завдана незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю посадових осіб Національного банку України, відповідальних за здійснення інспекційної перевірки та прийняття рішення про застосування заходів адекватного впливу до відповідного банку, відшкодовується Національним банком України.

Національний банк України, відшкодувавши шкоду, завдану відповідними посадовими особами, застосовує право зворотної вимоги до цих осіб у разі встановлення в їхніх діях, бездіяльності складу кримінального правопорушення за обвинувальним вирокom суду, який набрав законної сили, або дисциплінарного проступку незалежно від спливу строків застосування та дії дисциплінарного стягнення».

Між зазначеними пропозиціями вбачається певна неузгодженість, хоча спрямовані вони на врегулювання однієї ситуації: усунення наслідків прийняття НБУ незаконних рішень про визнання банківської установи неплатоспроможною.

За першою з них завдана шкода має відшкодовуватися державою, а отже за рахунок державного бюджету. За другою пропозицією суб'єктом, який має відшкодувати таку шкоду є НБУ, без уточнення за рахунок яких коштів.

Перша пропозиція передбачає обов'язкове пред'явлення зворотної вимоги до винної особи. Друга ж встановлює умови, коли така вимога може бути застосована: якщо встановлено в діях, бездіяльності посадових осіб НБУ складу кримінального правопорушення, що підтверджується обвинувальним вироком суду, або складу дисциплінарного проступку. Крім різниці між самим пропозиціями привертає увагу і неспівмірність альтернативних умов: встановлення кримінального порушення вироком суду або дисциплінарного проступку, яке встановлюється в даному випадку рішенням відповідного органу.

Зазначені розбіжності між вказаними пропозиціями потребують уточнення з боку дисертантки. Крім того виникає питання: чи є необхідними умовами протиправність та вина посадової особи для стягнення з неї шкоди в порядку регресу? Якщо так, то яка(-і) форма (-и) вини має бути встановлена у діях чи бездіяльності посадової особи, і як має розумітися протиправність, якщо рішення та дії нею вчинено на виконання покладених функцій і в межах наданих повноважень?

5. Авторка окрему увагу приділяє необхідності посилення співпраці між НБУ та Урядом України з метою досягнення цінової та фінансової стабільності (підрозділ 2.2 монографії). Це пояснюється наявністю немонетарних чинників впливу на інфляцію, нівелювання яких є неможливим засобами та методами грошово-кредитної політики, але досяжним засобами та методами фіскальної політики.

Слід визнати, що зосередженість державних органів виключно на власних пріоритетах, неузгодженість макроекономічних показників та цілей різних напрямів економічної політики, які вони проводять, підтвердило свою неефективність. Оскільки НБУ є незалежним державним органом у проведенні своєї монетарної політики, то для подолання певної ізольованості між його діями та Кабінетом міністрів України (надалі також – КМУ) необхідне розроблення механізму координації дій, який було закладено Меморандумом між Кабінетом Міністрів України та Національним банком України про

взаємодію з метою досягнення стійкого економічного зростання та цінової стабільності від 03.10.2019 р.

Фактично у Меморандумі передбачені два типи координаційних дій НБУ та Уряду України: проведення регулярних спільних консультацій та обмін інформацією. Дисертантка пропонує посилити вказаний механізм взаємодії НБУ та КМУ зверненням до Верховної Ради України з метою (1) прийняття консенсусного рішення у випадку відсутності єдності підходів щодо визначення шляхів досягнення цінової стабільності та економічного розвитку або (2) недопущення дій/бездіяльності, які можуть унеможливити досягнення зазначених вище спільних цілей (с. 99 та с. 101 монографії; с. 6 автореферату).

Однак у дисертації відсутні положення щодо порядку проходження, форми та характеру рішення Верховної Ради України за результатами такого звернення. Не зрозуміло з тексту дисертації, яким органом має бути прийнято саме рішення з питання, для досягнення консенсусу з якого НБУ або КМУ звернулися до Верховної Ради України. Більше того, що така пропозиція має розглядатися із урахування гарантованих НБУ незалежності та невторчання у його діяльність з боку будь-яких державних органів та посадових осіб.

Загальний висновок по дисертації

Висловлені зауваження змістовно не впливають на загальну позитивну оцінку роботи, а швидше спонукають дисертантку до подальших наукових напрацювань у контексті досліджуваної проблематики. Підсумовуючи викладене, слід зазначити, що тема дисертаційного дослідження Т. С. Гудіми характеризується актуальністю, викладені в роботі проблеми є гострими та викликають полеміку. Разом з тим, авторка відповідно до мети та задач дослідження отримала суттєві та значимі для науки господарського права наукові результати, сформульовані висновки і рекомендації є достовірними достатньо аргументовані та характеризуються науковою новизною.

Дисертаційна робота Гудіми Т.С. «Господарсько-правове забезпечення реалізації грошово-кредитної політики держави на засадах сталого розвитку» відповідає спеціальності 12.00.04 – господарське право, господарсько-процесуальне право. Автореферат дисертації повністю відображає положення дисертації. Основні результати дисертаційного дослідження викладено в 33 наукових працях, з яких: 23 статті у наукових фахових виданнях України та у наукових періодичних виданнях інших держав; 1 підрозділ колективної монографії; 9 публікацій за матеріалами науково-практичних конференцій і круглих столів.

Викладене вище дозволяє дійти висновку, що за своїм змістом і науковою новизною дисертація «Господарсько-правове забезпечення реалізації грошово-кредитної політики держави на засадах сталого розвитку» відповідає вимогам пунктів 9, 10, 12, 13 Порядку присудження наукових ступенів, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року № 567, а її авторка – Гудіма Тетяна Степанівна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора юридичних наук за спеціальністю 12.00.04 – господарське право; господарсько-процесуальне право.

Офіційний опонент:

доктор юридичних наук, доцент
керівник наукового Центру правового
забезпечення розвитку науки і технологій
Науково-дослідного інституту
інтелектуальної власності
Національної академії правових наук України

Ю.Є. Атаманова

Тетяна Атаманові Ю.Є.
В.о. директора НДІІВ

